

PROGRAM

9.00 sál spořitelny

Jen ať čtou...! (Cokoliv?)

prof. PhDr. Alena Macurová, CSc.

11.00 sál spořitelny

Prezentace časopisu Plav

13.30 Městské divadlo

Od pohádky k fantasy – Tvorba světových autorů pro děti a mládež v českých překladech

doc. PhDr. Vlasta Řeřichová, CSc.

15.00 náměstí

Císařovo nové divadlo – Kdo říká ano, kdo říká ne...

16.00 Šrámkův dům

Thomas Brezina – Frank Štajníček

Poslech rozhlasové hry. Režie: Mária Křepelková

17.00 zahrada Šrámkova domu

Autorské čtení – Jiří Sádlo

19.30 sál spořitelny

Večer dílen

22.00 sál sokolovny

Učitelská dílna

JÍDELNÍČEK

Snídaně: Rybí pomazánka, chléb, čaj

Polévka: Polévka vícezrná

Oběd: Vepřová kýta pečená, br. vařené, zel. dušená

Večeře: Špekové knedlíky, zelí

Změny v programu

Pozor! Seminář doc. Řeřichové se z organizačních důvodů přesouvá do Městského divadla.

MĚSÍČNÍK PRO SVĚTOVOU LITERATURU

PLAV

POHÁDKY PRO NEJMENŠÍ

Jiří Broučkovský
a kollektiv
edice překladů

Nada Dingová
a kollektiv
překlady

Georg F. Schur
a kollektiv
překlady

Michal Šimek
a kollektiv
překlady

Václav Jemelka
a kollektiv
překlady

11.00 prezentace časopisu
v sále spořitelny

stará i nová čísla v prodeji
v Městském informačním
centru

49 Kč

www.avetomax.cz

František Bartoš o Boženě Němcové

Letošní ročník Šrámkovy Sobotky se několikrát dotýká díla Boženy Němcové. Přednáška profesorky Macurové se bude zabývat jeho jazykovou stránkou, respektive tím, jak je upravován jazyk pohádek pro dnešního dětského čtenáře. V souvislosti s tím jsme se rozhodli čtenáři Splav!u zprostředkovat i jednu úpravu z konce 19. století, tedy z doby očišťování jazyka od cizomluví a jeho broušení. Text, který zde otiskujeme, pochází z předmluvy ke druhému vydání Rukověti správné češtiny Františka Bartoše, jednoho z dobově nejaktivnějších brusičů. Podotýkáme, že nezůstalo jen u plané kritiky, Bartoš Němcovou ve svých úpravách několikrát úspěšně vydal. Smysluplnost jeho úprav posuďte sami.

Jan Chromý

Němcové řeč a sloh neupravili

Psáti, jak se komu líbí, jest veledůležitou svobodou leckterým spisovatelům, kteří české mluvnice a českého slovníka jak živi v rukou neměli. Dříve i u nás bývalo jinaké, dokud jazyk mateřský, jakožto nejpodstatnější znak národnosti, byl v úctě a lásce všech věrných Čechů, kteří o jeho zachování a zvelebení měli péči nejusilovnější. Za Adama Veleslavína čeští spisovatelé byli jistě lepšími Čechy, nežli jsou nyní, a přece „nebylo knihy u něho tištěné, aby nenesla stopy důmyslných oprav jeho.“ Podobným rádcem a pomocníkem svým literárním přátelům byl Josef Jungmann. Také Boženě Němcové spřátelení literáti řeč a sloh opravovali, ale neupravili.

[...]

Jak důležitou četbou našim dětem jsou např. národní pohádky! Kdo jim jich nyní naskládá? Lid je přestal vykládati, a nemáme jich leč posbírané staršími spisovateli. Z českých pohádek jsou zajisté nejdůležitější pohádky B. Němcové. Jsou vypravovány slohem lehkým, a přece vpravdě básnickým. Ale právě tyto pohádky, jakožto první její dílo literární, oplývají hojnými chybami více méně hrubými. Hned v první pohádce „Tři zlatá péra“ najdeme jich přes 40: To (= toho, o tom) se král dověděl. Na večer (= večer) před odjezdem prošly děti všeka místa. Kvítka na cestě (= cestou) jí uvašla. Modré oči mu po cestě (= cestou) života co hvězdy svítily. Svatava vedla jej skrze skvostné pokoje (= skvostnými pokoji) k matce. Vypravoval, jak přišel k štěstí skrze tři zlatá péra (= došel štěstí zlatými péry). V malé chvíli (= za chvíli) letěl ze zámku do šírého pole. Dlouho pohlížela po Čestmírovi, a Čestmír se ohlížel po milém děvčeti. (Čestmír odchází do světa, Svatava tedy může jenom pohlížeti za ním, kdežto on správně se ohlížel po ní.) Než byly obřady skončeny (= než bylo po obřadech), strom visel plný zlatých jablek. Já mu to neodepřel (= neodepřel jsem mu toho). Běžel bez meškání (= nemeškaje) do královského paláce. Bez dalšího rozkládání (= nerozkládaje dále) převezl ho na druhou stranu. Babička vzala Čestmíra do jeskyně, dělala (= udělala, mor. naložila) oheň a uvařila něco k požití. Najdu si cestu jinady, a ty nebudeš přece nic vědět (= nezvíš). Jak si jen můžeš pomyslet, že bych tu někoho přechovala (= přechovala!). Netěšily by ji více dětské hry, jenom večer bě-

žela (= běhala, t. každý den) do zahrady. Kdykoli zpíval, páni opustili své komnaty (= opouštěli, lépe vycházeli ze svých komnat). Než Čestmír z hospody odejel, vehnalo se množství lidu (= nascházelo se). Když mu bylo nejsmutněji, začal zpívat zamilované písně (= zazpíval si). Když žehnal nejvyšší kněz mladé manžely, začal se uschlý strom zelenat a kvésti (= uschlý strom se rozzelenal a rozkvetl). Ptal se, co to má znamenat (= co by to bylo). Hvězdo mořská! koho bych tu mohla mítí? (= koho bych tu měla?). Tu to (= es!) zašumí listím. Jedna slza za druhou se jí do klína kutálela (= slza za slzou). Již tomu tak dlouho (= dávno), že se nepamatují. V krátkém čase přivedl to tak daleko, že... (= zakrátko dovedl toho, že). Jak dlouhá přicházela (kam vor!) Čestmírovi cesta k domovu! (= jak dlouhou byla, se zdála). Svatava pomalu nahlížela, proč chce Čestmír do světa (= uznávala). Tělo poručila slušně dát pohřbit (zbytečný pleonasmus = dala pohřbiti, nebo: poručila pohřbiti). Dlouho jej Svatava sama slzíc těšila, ale Čestmír nebyl k upokojení (= nedal se upokojiti). Než na vzdor tomu měly se děti rády (= než proto přece). A přece byl Čestmír vždy vesel, aniž cos lepšího sobě žádal (= a nic lepšího sobě nežádal). Matku neměl, jen starého otce, jež sporým krejcarem, který za pásání dostal, skrovně živil (= Matky neměl, jen starého otce, jež skrovným krejcarem, který od pásání dostával, nuzně živil).

Zaměnili-li bychom ony nesprávné vazby těmito správnějšími, co podstatného změnili bychom ve slohu B. Němcové? Pohádky samy by tím jistě získaly, neboť českými vazbami staly by se vpravdě českými a prostonárodními, an každá cizí vazba má do sebe cosi nepřirozeného, strojeného. Pozorujme v téže pohádce tuto větu: „Jakmile ho stará necítila, pospíšila k díře, odrovnala roští a chvoj, by mohl host vylézt.“ Jak pěkně čte se tu jadrné, prostonárodní sloveso „odrovnala“ za obecné nyní, bezvýznamné a mdlé „odstranila“! Dejme tomu, že by B. Němcová byla napsala toto, a brusič je byl nahradil oním, nebyl-li by tím sloh pohádkový skutečně napraven?

MLádež pak naše, čítajíc spisy takto upravené, zvykala by i sama správnému jazyku českému, sice chyby našich spisovatelů budou přecházeti v řeč všech budoucích pokolení a rozplozovati se dále.

František Bartoš

Našlo se v archivech

Spolupracovníkovi redakce, který si nepřeje být jmenován, se v archivu nakladatelství František Borový podařilo najít vzácný dopis z roku 1916. Přetiskujeme jej v plném znění s nadějí, že si čtenáři utvoří svůj názor.

Ctění pánové,

Jsem náruživým čtenářem poesie již drahý čas a obdivuji Váš entuziasmus, se kterým se věnujete tomuto umění povznášejícímu ducha národa i jednotlivce. S povděkem přivítal jsem tedy nový opus Vaší edice nadepsaný stručně SPLAV. Otevřel jsem svazek na ústřední básni, která jest zřejmě úhelným kamenem celé sbírky, a užasl jsem spatřiv cosi, co vskutku báseň připomínalo, želbohu však pouze vzdáleně. Uvedu pouze několik prvých veršů.

Báseň sama začíná veršem volným („Trápím se, trápím, myslím si, kde bych tě nejraděj potkal“), proti čemuž snad nemožno cokoliv namítat. Poté však autor – básníkem jej nazvat nemožno – začne používat verše vázaného, tedy pokusu o něj! Rýmy, které následují, jsou pohříchu nezdařené („Ulice střídám, parky a nábřeží, bojím se krásných lží“) či formálně zdařilé, leč příliš obyčejné („V poledním lese kdo miluje, srdce své neunese“). Vrcholem všeho pak je následující dvojverší:

„Na můj práh kdyby jsi vstoupila,
snad bys mne tím zabila.“

Zde došlo k popření snad všeho, co by umožňovalo označit tato slova za poesii. Absence rytmu a metra, banální rým vstoupila-zabila založený na pouhé podobě gramatických tvarů, a přede vším nepřipustné „kdyby jsi“. Kde se pan Šrámek učil jazyku českému?

Dále již citovati nebudu, ostatně jsem tuto „báseň“ ani nedočetl. Není snad sdostatek příkladů u Rubeše, Hálka, Sládka či Nebeského, kde je možno poučiti se o kvalitách poesie? Tím více mne zaráží, že tento „básník“ již zvolna vkračuje do středního věku, a přesto jest mu ze strany Vašeho nakladatelství poskytována neustálá pozornost. Je možno snad čekat, že ve čtyřicíti letech věku autor snad náhle zjistí, co jest pravými předpoklady skutečné básně, a začne se těmito řídit? Lépe bude jistě panu Šrámkovi v prose či snad dramatu, jak již byl několikrát ukázal – pokud ovšem najde reálný přístup ke světu a oprostí se od zbytečné přemíry erotismů. Poesii však, jak jsem právě dokázal, tento autor neovládá. Přeji Vám tedy mnoho lepších autorů a lepší poesie, než je obsaženo v této knize.

Zůstávám s pozdravem

Česlav Květenský

Hledal se balíček karet

Zdá se mi, že výsledky naší karetní soutěže byly zřejmě docela brzy ráno, kdy Pavel Fuchs oběhl většinu města a opozici, která se v průběhu dne vůči němu vytvořila, svým ranním výkonem nedal šanci.

Byli jsme docela zvědaví, jak si soutěžící poradí s kartou uprostřed kašny. Získala ji Veronika Hesounová výměnou za pár kopečků zmrzliny. Několik účastníků jsme potkali na Humprechtu – zbytečně. Mnozí marně podnikli také cestu k Parmiggianimu, protože Pavlovi králové vypovídají, že tam prostě byl první.

Několik karet přesto nalezeno nebylo. Do redakce se jich vrátilo 39, takže 13 jich zůstalo neodhalených. Možná, že některé jenom nedorazily do redakce, ale pár jsme jich ještě večer objevili na jejich místech. Zajímá vás, kde? Tak třeba po cestě do sokolovny na rozestavěné roubence a pod stromem, další jsem celý den pozorovala beze změny na dopravní značce na cestě z náměstí do Městského divadla. Déšť ji asi zlikvidoval a dobře jí tak, protože byla hodně vysoko.

Vítězem soutěže je tedy Pavel Fuchs, který našel 21 karet s hodnotou 178 bodů. Za ním se umístila skupina kolem

Anny Buchalové, která našla 18 karet s hodnotou 134 bodů. Všem děkujeme za účast a Pavel ať si u nás vyzvedne cenu, kterou je knížka Oficiální pravidla karetních her. (A ještě návrh... kdyby se ti, Pavle, nezdála užitečná, ostatní účastníci určitě rádi přistoupí na výměnný obchod, ve kterém se během hry cvičili. Tak třeba, všiml sis té holky s třešněmi na uších?)

Milena Fridmanová

Sobotka současná a budoucí

Nejprve se krátce zamyslíme nad budoucností Sobotky jako městského organismu.

Sobotce se vyhnula tendence vytváření stavebních kolonií, nesprávně satelitů, tolik ničící urbanismus tradičních sídel v nedalekém Středočeském kraji. Současný právní stav dává určitou naději, že by se Sobotka mohla tomuto zoufalému jevu ubránit i do budoucnosti, a totéž se týká jejího okolí. Nejbližší rozsáhlejší stavební plochy jsou v Libošovicích, kde je výstavba uvnitř CHKO Český ráj sledována a regulována.

Sobotce se vyhnula i paneláková výstavba, která by poškodila pohledy na město nebo jeho centrum. Pohled na chrám sv. Máří Magdaleny i na Humprecht coby dvě hlavní kulturní dominanty je dodnes čistý a vzhledem k památkové ochraně tomu snad tak i zůstane. Sídliště při Spyšovské ulici se pohledově příliš neuplatňuje, je dostatečně vzdálené od centra a nepůsobí výrazně rušivě. Jediným škodlivým zásahem v okolí zůstává malý „paneláček“, který vznikl v 70. letech téměř kanonicky na nejexponovanějším dálkovém pohledu na kostel Panny Marie v Oseku.

Sobotce se dokonce vyhnuly i významné demolice. Po jediném dávno zdemolovaném objektu na náměstí zůstává dnes průhled na Humprecht. Sobotka unikla zásahům, jaké dnes s různými emocemi sledujeme například ve Žďáru nad Sázavou, Jihlavě či jiných sídlech. Poválečná výstavba sem nepřinesla žádné dramaticky rušivé stavby a několik normovaných budov ze 70.–80. let minulého století neznamenal vážnější poškození města.

Novodobá architektura laciných a zoufalých vzájemně se kopírujících katalogových rodinných domů se v Sobotce nachází jen v omezené míře, a to na pohledově téměř se neuplatňující ploše od školy směrem k JZD, kde najdeme řadu zcela bezduchých staveb, občas obklopených vysokou zdí. Na okraj musím podotknout, že podobně jako v jiných místech jsem i zde při své návštěvě spatřil několik katalogově podmračených a strnulých obličejů a začínám se obávat, že domy tohoto původu představují jisté mentální riziko.

I přes úbytek obyvatel nehrozí Sobotce vysídlování, k němuž dnes dochází například v příhraničních oblastech. Město je živé, má bohatou kulturní tradici a silného genia loci, a zejména přes léto si rozhodně na nedostatek návštěvníků nemůže stěžovat.

Živým tématem, které Sobotku nyní částečně rozděluje, je plánovaná výstavba spojky mezi Čálovickou silnicí a obchvatem, která sice z dopravního hlediska má smysl, avšak její umístění vedle školy je značně nelogické a popírá současný urbanismus. Navíc se obávám, že výstavbou relativně

zbytečného kruhového objezdu se znehodnotí prostor křížení Spyšovské a Jičínské ulice.

Je na občanech Sobotky, jak dokáží hodnoty Sobotky jako města zachovávat a rozvíjet.

Hynek Zlatník

V bludném kruhu nonsensu

„Poezie, to je nuda.“ „Čtu básně z donucení.“
„Zaujaly mě až sadistické balady v Kytici.“

Podobnými citáty, v nichž se děti svěřovaly se svou zkušeností se čtením poezie, bavit docent Jaroslav Toman své posluchače v závěru včerejší přednášky „Poezie a její současný dětský čtenář“. Na začátku vyjádřil svůj názor na Lemův výrok, že „děti nečtou, když čtou, nerozumí, když porozumí, zapomenou“. Podle něj děti rozumí tomu, co čtou, ale po svém. Například jeden žáček si z přečtené knížky o indiánech odnesl, že „staří indiáni chodili namalováni jako ženy, ale ve skutečnosti byli ještě strašnější“. Ne celá přednáška ale probíhala v takto veselém duchu. Vyplynulo z ní totiž, že česká poezie pro děti již přes dvacet let stagnuje a pohybuje se v bludném kruhu nonsensu, který kulminoval tvorbou Jiřího Žáčka. Přednášející nás poté obzvlášť varoval před některými autory, kteří svými „ohyzdnými básničkami, nepoetickým moralizováním a nevkusnými ilustracemi zaplevelují poezii“ pro naše nejmenší. Úplně největšího zla se podle docenta Tomanu dopustil básník Šmejkal (jehož křestní jméno ze solidarity neuvádíme) a Jiří „včelař“ Holuša, který měl snahu vysvětlit dětem technologii výroby medu, přičemž plodil verše typu „včelička však naštěstí uletěla neštěstí“.

Jak vyplynulo z přednášky i následné diskuze, čtenáře pubescentního věku poezie skoro vůbec nezajímá. Podle výzkumu čtou převážně pro potěšení, zahnání nudy, získání informací, obohacování slovní zásoby a z touhy po dobrodružství, což v poezii nenalézají. Od čtení básní je navíc odrazuje jejich lyričnost a svázanost veršovou formou. Jak jim tedy poezii přiblížit? Je třeba vrátit do básní epiku a příběhem přivábit čtenáře. Básníci už také nesmějí spoléhat na to, že vždy zaujmou slovním humorem a absurdními rýmy. Na dobré cestě je podle docenta Tomanu Petr Nikl, který básničky zpřístupňuje tím, že je zasazuje do prozaických textů a pro mladistvé je atraktivní i pro své nejrůznější experimenty. Jako výborný nápad se také zdálo předvést žákům poezii v její zhudebněné formě. Způsob přiblížit čtenářům poezii tím, že je budeme podporovat ve vlastní tvorbě, jsme na závěr viděli i v praxi. Jedna z nadšených posluchaček, Mgr. Marie Mýdrová, totiž celou přednášku zakončila přednesem právě složené děkovné básně.

Kateřina Pínová

Z(a)tracený Meander

Nakladatelství Meander se na Šrámkově Sobotce prezentovalo již v loňském roce. Přílákalo tehdy autorským čtením Petra Nikla (který mimochodem připravuje novou knihu „Jeleňovití“) a kromě jeho půvabných knížek zaujalo např. myšími komiksy Lucie Lomové („Anča a Pepík zasahují“), fotografickým příběhem Františka Skály „Jak Cílek Lídu našel“ či absurdním pseudodokumentem „Gagarinova věc“ od Jiřího Černického. Věřím tedy, že se mnozí, nejen z řad rodičů, těšili na reprízu.

Co se však nestalo – cesta z Prahy do Sobotky se zřejmě příliš zaklikatila, a tak krátce po jedenácté hodině nezbylo Aleně Novákové než akci s politováním zrušit. Co zabránilo zástupcům nakladatelství nejen v tom, aby se dostavili, ale i aby se telefonicky omluvili, nám do uzávěrky tohoto čísla zůstalo utajeno.

Zájemce o „krásné knihy pro chytré děti“ odkazují na webové stránky <http://www.meander.cz>.

Jana Melková

O co tu vážně jde

Rozhovor s PhDr. Ondřejem Hausenblasem

Včerejší Seminář kritického myšlení pod vedením doktora Ondřeje Hausenblase se rozhodně vydařil. Myšlenkově navazoval na pondělní a úterní semináře a byl zaměřen na prezentaci čtenářských strategií, které je záhodno předávat žákům na základních a středních školách. Namísto suchého výkladu si účastníci mohli tyto strategie a všechny myšlenkové pochody, kterým by se mladí čtenáři měli učit, sami na sobě vyzkoušet při samostatné a skupinové práci s textem.

Nutno podotknout, že učit učitele je úkol nelehký – přece jen jsou to lidé utváření svou rolí neomylných vševědů, do které je současný systém českého vzdělávání tlačí. Přijmout zpátky roli studentů nemusí pak být vždy jednoduché. Pan doktor Hausenblas však svou roli zvládl na výbornou. Ačkoli mám pocit, že druhá část se mohla podařit i lépe s publikem méně přesvědčeným o správnosti vlastního řešení, pravdou

zůstává, že vedoucí semináře nejenže příjemnou formou vysvětlil, o co v otázce čtenářských strategií jde, ale sám svým vystupováním předvedl, jak by měl vypadat učitel v akci – držel se tématu, šel přímo k věci, na samostatné aktivity přiděloval určitý čas a limity dodržoval. Odezvy od „studentů“ chválil, byť nebyly vždy dokonalé, a k těm co nejsprávnějším se snažil dopracovat dalšími dotazy. Bylo zkrátka vidět, že má v této roli velké zkušenosti a že o úloze učitele uvažuje. Za včerejší seminář panu Hausenblasovi upřímně děkuji.

Po skončení programu jsem si dovolil položit panu doktorovi několik otázek.

Jak se Vám seminář líbil?

Líbil se mi. Účastníci byli ochotní spolupracovat.

Jaké to je, učit učitele?

Poučné. Dozvídám se z toho, jak ti lidé pracují, myslí, ale i to, jak žijí. Skrze ně vidím do tříd lépe, než kdybych tam sám byl. Poznám, jak o své práci přemýšlejí.

Kde nejčastěji učíte?

Poslední dobou nejvíce učím didaktiku na Pedagogické fakultě. Hodně tam doháníme, co střední škola zanedbala, co studentům zapoměla dát. Musí vidět, jak má učení vypadat, když třeba měli smůlu a neviděli to ve škole.

A co kurzy pro dospělé?

Ty vedu pořád. Jsou to dlouhodobější kurzy, trvající 60 nebo 80 hodin, a i to je málo. Ale 100 si objedná málokdo. Scházíme se v pátek odpoledne a přes soboty, většinou jednou za měsíc. Účastníkům to hodně dá – mohou si uvědomit, co se ve třídě děje; dostávají „domácí úkoly“, aby si připravili hodiny a pak sledovali, jak probíhají. Někdy moc nechtějí, říkají klasické „to nejde“. A ono to jde, i když pomalu.

Problém je, že děti dnes už nejsou poslušné. Ještě za komunismu a rozhodně dříve za tatíčka Masaryka a za Franze Josefa, to byla poslušná celá společnost. To dnes neplatí. Ale děti by neměly být poslušné. Měly by být odpovědné. Odpovědnost a samostatnost, ty dnes v naší společnosti chybí.

Vít Prokopius

Chci být i Jesličkami čten, jazzovým pianem prokládán...

Na komponovaném pořadu Divadla Jesličky Hradec Králové a jazzového uskupení Martin Bruner Trio se nás v sále spořitelny nesešlo mnoho – přestože byl jeho začátek pozdržen, aby se mohli dostavit i zájemci, kteří navštívili poněkud delší přednášku na zahradě Šrámkova domu. Kdo ale přišel, nelitoval.

Program byl věnován textům zaslaným do literární soutěže pořádané v rámci Šrámkovy Sobotky a zakončen slavnostním vyhlášením výsledků. Do soutěže se letos přihlásilo 48 autorů, kteří mohli zasílat své příspěvky do tří kategorií – básně a básnické soubory, prozaické práce a studie z oboru literárních věd. Triu ve složení piano, bicí a kon-

trabas se hned zpočátku podařilo navodit příjemnou atmosféru, na kterou herci plynule navázali kultivovaným přednesem vybraných příspěvků. Nebyla to snaha o násilnou dramtizaci textů, spíše jen intonačně promyšlené, s pauzou a rytmem si pohrávající čtení. Dramaturgie pořadu nedovolila posluchači ztratit pozornost, úryvky byly citlivě sestaveny – poezii střídala próza, vážné texty odlehčila humornější témata. Zaujaly zejména zážitky učitele druhého stupně základní školy, zprostředkované v krátkých příbězích Ondřeje Hníka nazvaných „Kabinet dějepisu“. Samy o sobě by snad vydaly na (troufám si odhadovat, že čtenářsky vděčnou) knížku. I když bylo tomuto autorovi věnováno oproti ostatním snad až příliš prostoru, v jeho textu se nevyskytla slabá místa a diváci se dobře bavili. Zmínku zaslouží také mrazivé vyprávění týrané ženy v povídce Jany Jiráskové „Ví, kolik to stojí“ či odborníky vysoce ceněná vědecká práce Martiny Boldišové věnovaná Josefu Knapovi. Výsledky soutěže můžete nalézt v letošním, na Sobotce volně distribuovaném almanachu, oceněné texty v kategorii poezie v dnešní literární příloze Splav!u.

Divadlo Jesličky připravuje pořad „Chci být i kýmsi čten“ každoročně a je škoda, že se dlouhodobě neteší příliš velkému zájmu soboteckého publika. Řešením by možná mohlo být zařazení tohoto pásma do festivalového programu v rámci některého nokturna. Spojení textů mladých pisatelů s příjemnou jazzovou hudbou takovouto alternativu jistě umožňuje. Skvělá interpretace je sice již sama o sobě autorům jistým oceněním, ale i vůči nim je nízká návštěvnost poněkud trapným signálem. Letos ji můžeme omluvit nepříjemným dusnem ve špatně větraném sále spořitelny, do budoucna stojí za to tento problém konstruktivně vyřešit. Nápaditý pořad si jistě zaslouží být i kýmsi navštěvován.

Kateřina Veselovská

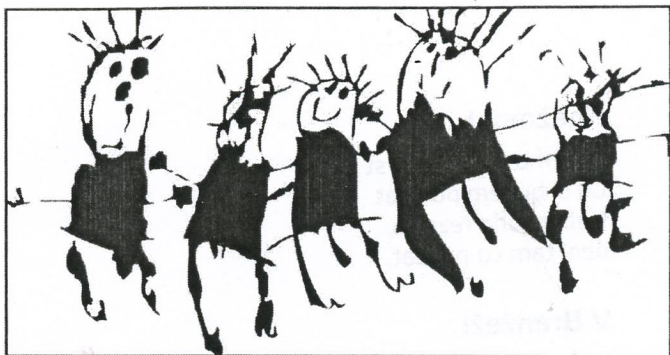
Kubo a Papejši

Viete, kto sú Papejši? Sú to malí neviditeľní škriatkovia, ktorí deťom našepkávajú do ucha neplechu, za ktorú ich rodičia vyhrešia. Presne to je ich cieľom. Skrátka: „Když dítě zlobí, sčítají Papejši body.“ A pokiaľ by ste ich chceli vidieť, nalákať ich môžete na pistáciiovú zmrzlinu, z ktorej svetielkujú na zeleno.

Modernú rozprávku o Papejšoch od autorky Violy Fischerovej, nahratú roku 2004 v réžii Hany Kofránkovej, sme si mali možnosť vypočuť namiesto ohlásenej Záhady pirátskych ostrovov. Prijemné bolo, že vďaka tejto zmene programu sme sa dozvedeli od režisérky niekoľko príhod z nahrávania. Nezabudnite najmä na „rozhlasovo vyťažiteľný“ rod Köhlerových!

To, že hra vyhrala Prix Bohemia 2005 v kategórii Rozhlasová hra pre deti a mládež, mi hádam neznemožňuje púšťať sa do kritiky. Postavička Papejša je sama o sebe výborným nápadom. K spracovaniu témy však mám námietky. Hra kulminuje v momente, keď malý Kubo vie o zlých Papejšoch, ktorí chcú ublížiť jeho priateľke Eme, on má však domáce väzenie a nemôže ju vystríhať. Od tohto momentu sa hra

sobotecký pravidelný lehce avantgardní věstník

literární příloha

splaví

ročník X / číslo 6

pátek 4. 7. 2008

Dnes vám v literární příloze přinášíme zajímavou kombinaci poezie. Nejprve se můžete pokochat tvorbou našeho ex-šéfredaktora Jana Chromého. Druhá část je pak ukázkou toho nejlepšího z literární soutěže z kategorie Básně – básnické soubory. Přejeme příjemné počtení!

Z Prahy do Sobotky

Cestopis ve verších

Níže chtěl bych tu vzpomenout
památnou cestu velikou,
jež vnukla mi několik rýmů.
Hodnotu nemají velikou.

J. Chromý Lom

Začátek

Vstali jsme po šesté,
jen tak tak, jen těsně.
Tramvají jsme jeli
celí natěšení.

Hlavní nádraží

Na hlavním nádraží
lid do se naráží.
Vlaky jezdí načas,
zpoždění je trapas.

V Bakově

Bakov, Bakov
nad Jizerou.
Jízdní řády,
na ty serou.

Kněžmost

Kněžmost, Kněžmost...
Co si budem povídat.
Nebýt toho řezníka,
není tam co pojídat.

V Branžeži

Hřiště dětem postavili
s převelikou péčí.
Péče došla, vstup totiž je
jen na vlastní nebezpečí.

Na cestě

Najedla ses borůvkou
pohnojenou močůvkou.

Na cestě II.

V lese jsou cyklisté
i lidé běžní.
Na kolo nesednou,
chůzi už zvykli své.

Hrad Kost

O Kosti psalo se hodně,
hluboce, jímavě, trdně.
I já do hloubky šel bych,
depresi z toho však měl bych.

U Semtinské lípy

U lípy se dobře sedí,
je tam krásné okolí.
Zvlášt když člověk šunku má,
srdíčko až zabolí.

V Sobotce

Sobotko nádherná,
konečně jsme tady.
Musím se však umýt,
přátele-li chci mít.

Barbora Štanclová

Nemůžu obejmout

Nemůžu obejmout,
jsem pokosená luční tráva
bolavá těžkým bílým vínem,
ve škopku plave svět

Rozevřít ruce
srdce by vyskočilo
jako štěně z košíku
na chladnou podlahu

Když oči jsou tak těžké,
že slzy jako kýbl jablek
a v žilách teče štěrk,
čekám, pařezy v srdci nechám otálet

a zapomenu.

Pokus o popis kůry

Sametově modrá, oblá oblaka
dřít
přes
oka
struhadel roští keře.

Poesie kůry stromu.

Tajemství, která jsou s tebou

Do vyprahlé krajiny
zarážím kosti muži,
možných tmavě dýchavých věcí,
které odešly středem,
když ve Spartě dlouho nepršelo.
Snad se nenarodily děti,
jen tajemství a chladní lidé –
strach nepřišel

Aleš Misař

PATRÍM NOCI

Zmocni se mě, Noci,
Tvou tmou prohlouben
v Tvé síti nejlíp svítím,
jsi půlovou pomlkou na osnovách dnů,
na klavír staletí hráváš klapkami z ebenu,
to pijáci Tvými okrouhlými ústy pění
ódu k bezednu.

Vzkřis mě, Noci,
chodím mezi tikotem Tvých hvězd,
kde víc neplatím než jiskra vyhrknutá
z hrdla křesadel,
proto chci do Tvého lůna svou hlavou vstát,
z mlhovin chaosu myšlenkou vyrazit tisíckrát
znovu, upířím perem z Tvých tkání
chci inkoust sát.

A psát a psát...
Zatímco ostatní mohou jediné
spát a spát,
já v Tobě bdím, zatracenkyně,
naruby žiji, protože k úsvitu vybledá
krev mého písma a ztrácím se já,
který bez Tvé žízně jsem
na bílém stole dne bílým papírem.

Zapal mě, Noci,
tabák mé duše potahuj,
svůj žár máme společný.
Jsi dehtem strádaným všemi plícemi
bohémských kuřáků
do bezedné pokladnice temna,
sestro zvrhlíků, miliontá v pořadí a stále jedna.

Dovol mi, dřív než Tě požere široká tlama rána,
Tvou kouzelně osleplou oblohu
ozářit křížováním slov na kometách poezie,
snad i pod sluncem to uvidím,
že co jsem písmem odsypával,
nebyl pouhý pomíjivý dým,
jenž táhne za svanutou pochodní,
když Ty mi dohasínáš...

Má sestro Noci,
zmocni se mě,
vzkřis mě,
zapal mě
a sviť.

Až na popel...

Miroslava Mahdalová

Revitalizace

4

Vteřina slibující věčné spojení:
vteřinové lepidlo
co neslepí to zalepí
prasklé hrnce a rozbité hrníčky
ostré střepy které nepřinesly štěstí
píchlé duše
nakráplé vztahy
rozhádané domácnosti

6

Meta Fóry
ŽIVOT pozoruju dalekohledem

tuny NADĚJE jsem vyměnila
za pár deka jistoty

KRÁSA jsou poztrácené dílky puzzle
které nebudu nikdy schopna složit

začína hrútiť. Na rozuzlenie sa použije motív občianskeho preukazu, ktorý bol pripravený rozhovorom Kuba so strážnikom vezúcim ho domov. Už v tomto momente sa mi motív preukazu zdal byť priveľmi vykonštruovaný. Využije sa v momente, keď Kubo nahovorí Papejšom Pikovi a Pokovi, že tiež potrebujú preukazy a že im ich zhotoví, ak nechajú Emu na pokoji. Okrem poznania, že Papejši svoje sľuby neplnia, sa však z tohto momentu nič nevyklúje. Je od začiatku umelý a zostáva zbytočnou peripetiou deja.

Papejši sa aj tak vyberú za Emou a Kubo jej prostredníctvom mačky Carmen pošle správu o tom, že škriatkovia letia na pistáciiovú zmrzlinu. Ema ich pošle hľadať neexistujúci stánok so zmrzlinou zdarma, čo im vraj bude trvať aspoň týždeň. Ani dôvtipnosť rozhovoru Emy so škriatkami postačená na slove „akcia“ záver nezachraňuje. Tempo a napätie hry, rovnako ako záujem poslucháča, od popísaného bodu upadá a hra končí v neurčitých kontúrach. Vyhlásenie Hany Kofránkovej, že hra má otvorený koniec, som vlastne vnímala ako ospravedlnenie.

Tieto výhrady sa samozrejme týkali textu hry. Čo sa týka jeho prevedenia, hlavný hrdina Kubo sa vydaril, ale hlasy škriatkov mi oproti Bohdalovej podaniu Bledomodrého Petra pripadali trochu silené. Hrou sa síce blykli momenty hereckej radosti z vlastnej postavy a hlasu, ktorý pre ňu zvolili, avšak celok na mňa nepôsobil tak ľahko a radostne, ako by som si to predstavovala. Z hudobnej zložky hry sa mi najviac páčili momenty zhudobnenia snehových vločiek a lámp, i keď scéna s lampami bola zbytočne rozvláčna. Iste mám však iné tempo vnímania než detský poslucháč.

Možno by som nemala porovnávať, ale pondelňajší Bledomodrý Peter mi natoľko učaroval, že sa mi nepodarilo vymaniť sa spod jeho vplyvu.

A keď už som sa v minulej recenzii pýtala na slovenské názvy detských postavičiek, ako by ste do slovenčiny preložili papejšov? Slovensky to neznie. Čo to evokuje? Slimejšov, papoušky, pápeža, papanie...

Milena Fridmanová

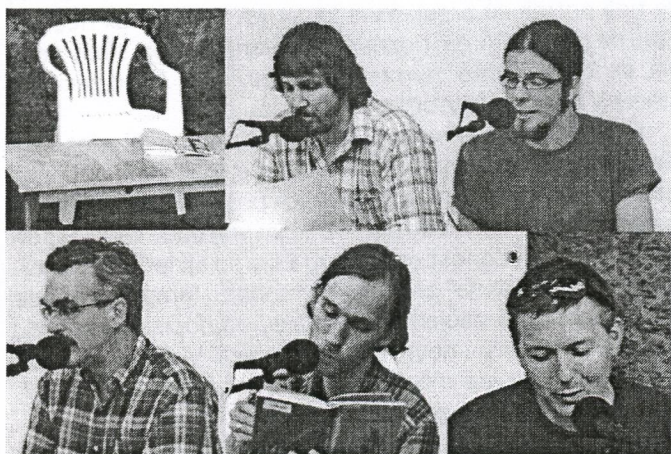
Pět Emilů Haklů

Po neomluvené absenci nakladatelství Meander na nás odpoledne čekali další zklamání – tentokrát nedorazil na ohlášené autorské čtení prozaik Emil Hakl. Jak vysvětloval telefonicky, ujelo mu metro, které jej mělo dovézt k autobusu do Sobotky. Zájemci, kteří se sešli na zahradě Šrámkova domu, však nepřišli zkrátka. Čtení z Haklových knih se pohotově ujalo několik členů přípravného výboru a redakce vašeho oblíbeného listu, takže si posluchači mohli vybrat, který z Emilů nejlépe odpovídá jejich představě o tvůrci prezentovaných textů.

Čtení zahájil Jan Janatka příhodnou povídkou „Vedro“ ze sbírky „O létajících objektech“. Uznání si zaslouží Jakub Novosad, jenž se dokázal v desetistránkové povídce „Podivín“ neomezit na pouhé monotónní přečtení. Jana Smolku nevyvedla z míry polština ani pasáž zmiňující vaření polévky z válečných zajatců v textu „Vyhlídkové lety nad mořem“.

Jan Onderek představil úvodní část nedávno zfilmované novely „O rodičích a dětech“, pojmenovanou podle místa děje „Pavilón tučňáků“, a příjemnou hodinku uzavřel Radim Kučera povídkou „Večer“, jejíž námět vzdáleně připomněl nedělní freudovské divadlo.

Skutečný Emil Hakl, vlastním jménem Jan Beneš, letošní padesátník, vzděláním textař, profesí od roku 2001 novinář, začínal jako básník (sbírky „Rozpojená slova“ a „Zkušební trylky z Marsu“), posledních deset let se však věnuje převážně próze; jeho zatím posledním titulem je román „Let čarodějnice“, vydaný v letošním roce. Povídky, které jsme slyšeli, nenabízejí výrazné pointy, jde jakoby o úryvky vytržené ze životaběhu hrdinů, kteří ostatně nejsou nikterak hrdinští, spíše tíhnou k jistému outsiderovství. Velmi přesvědčivě však tyto drobné příběhy vystihují prostředí, atmosféru či situaci. Nepostrádají vtip, ale nechávají za sebou především posmutnělost z hrozící nicoty a vyprázdněných, rozpadajících se vztahů.

Jana Melková

Kdo si přišel hrát

Trošku se bojím psát o tomhle divadle, které by si zasloužilo odezvu mnohem delší a jen přemýšleci a rozjímáci, tak radši začnu krátkými větami. Scénu tvořilo jen pískoviště. A nebe. A přijdou jen dvě děti. Ale jsou to tedy jen děti? Ne, ne, na pískovišti by mohl být kdokoliv jiný. Tady se svět dětí neliší od světa kohokoliv z nás. Mezi dětmi se rozvíjí hra, která opět není jen hrou, a za banálními dětinskými rozmary a jejich výkřiky se skrývá to, co by dospělí nedokázali převést do slov.

Od začátku hry si holčička a chlapeček hrají spolu, i když každý sám. Postupně pak chlapeček zjišťuje, že by si bez ní nemohl hrát ani sám. Přesto, když ji poslouchá, tak jen přes stěnu vlastního světa. A hlavně přes čaru, která pomyslně dělí pískoviště na dvě poloviny a kterou holčička většinou nesmí překročit. Sledujeme, jak se mezi nimi odkrývá vztah, v rámci kterého dochází k vnitřnímu boji mezi světem, který je jen náš, a potřebou druhého.

Při hře a dětinských rozepřích hovoří banální věty za vážné věci, které zůstávají nevysloveny. V rozhovorech dětí

zaznívají tu a tam dospělácké fráze i klišé, jako například „skončíme s tou komedií“, a smazávají rozdíl mezi dětským pískovištěm a světem dospělých. Ptáme se, jestli si děti chtějí porozumět. Potom jejich nechtěná upřímnost odhaluje, jak moc chtějí, ale jak je to vlastně nemožné. A při tom všem se smějeme.

Alena Skálová

Písek se přesypá, Batman si hraje

V noci jsem zavíral poslední otevřené občerstvení. Při té příležitosti jsem se ve vybraném družstvu nejmenovaných chlapíků pochvalně vyjádřil o vysoké úrovni divadel letos na Sobotce účinkujících. Vrcholem tohoto seriálu pro mne mělo být Pískoviště z pražského Divadla Na zábradlí. Vážně jsem se těšil. Pokorný je přece klasa a text Michała Walczaka také sliboval zajímavou podívanou. Představení však naneštěstí zůstalo daleko za mým očekáváním. Nejenže mne zcela zklamalo, dvakrát se mu ale podařilo mne uspat takovým způsobem, že jsem málem přišel o vlažnou děkovačku. Nutno podotknout, že něco podobného se mi – coby vcelku pravidelnému návštěvníku divadelních produkcí – v životě nestalo.

Chytře řešená scéna čtvercového pískoviště bohužel v sále sobotecké sokolovny nezafungovala zcela adekvátně. Štěstí zahlédnout, co se v písku odehrává, mělo jen několik chytře sednuvších si jedinců. Ostatní se museli pravidelně pozvedávat, domýšlet, představovat si či se řídit pouze sluchem. To však nebyl hlavní problém – možná, že momentálně nevidomí měli nakonec štěstí. Text morálně poučný a nosný, zabývající se aktuálním problémem mezilidského odcizování se a následné, trochu nemotorné snahy proborit vzniklé komunikační bariéry, vyšuměl v provedení pražského divadla do ztracena. Nevýrazné herecké výkony hlavních představitelů se mohou jen stěží srovnávat s výkony, které zde byly nabídnuty v předešlých dnech.

Zajímavý nápad obsadit roli holčičky Míly očividně postarší Zdenou Hadrboľcovou (opět bohužel) nevyšel – uměle naivní dítě v jejím podání vyznělo nepřesvědčivě a směšně. Vulgarismy z úst nemastně neslaného kolegy Jana Lepšíka v roli přihloupě agresivního Slavojе nebyly o nic lepší. Záblesk v podobě vstupu ústřední dvojice do pískoviště vzbudil, nadchnul a přesvědčil zůstat. Tím pro mne ale včerejší představení skončilo. I když jsem se zoufale těšil na obdobu tohoto hudebního intermezza, nic takového již bohužel nepřišlo (a přišlo-li přece jen, pravděpodobně jsem právě snil o Freudovi či Vosto5).

A tak se opět musím vrátit k menšímu mravokárnu – pointa textu (čti nikoliv inscenace Divadla Na zábradlí!) leží v tom, že i na cizím písečku můžeš zahrát velké divadlo. Pokud ti to samozřejmě tvůj momentální partner dovolí. Šrámkova Sobotka dovolila. Jedno z největších pražských (a možná i českých) divadel toho ale bohužel nevyužilo a vyplodilo hovadinu zcela neodpovídající hloubce a humoru inscenovaného dramatu. Tolik očekávaná letní bouřka byla

pro mne proto několikanásobně větším zážitkem než toto včerejší nekonečně nesmyslné představení.

A poučení do budoucna? Jestliže se holčička a chlapeček mají opravdu rádi, nakonec spolu skončí. Ať je písek jakýkoliv.

Jakub Novosad

Co se dělo pod ořechem

Viděti profesora Aleše Fetterse v novorozeneckém oblečku, uloženého do improvizované kolébky přímo pod ořechem, se nestává tak často. 2. 7. 2008 se však skupina přátel rozhodla jít proti času a připomenout

75 let tohoto kamaráda, šrámkovce, literárního vědce a osobitého pěvce. Tři sudičky zahalené do bílých hábitů s krásným krajovým štykováním obklopily ubohé nemluvně a vrhaly na ně svoje sudby. Zlá se snažila vystřídat dobrou sudičku za mlčení té třetí a předpovědět zlý pád z ořechu, který se Aleš Fetters coby junák bude snažit omladit, avšak uřízne si větev pod sebou. Následný pád ochudí komunitu přátel Šolcova statku (zejména „zdělců“) a po deseti letech vyvolá připevnění destičky s následujícím textem: „Z tohoto stromu spadl 29. 6. 1981 zasloužilý pedagog Aleš Fetters.“ Dobrá sudička si ale nenechala vzít slovo a prorokovala děťátku bohatě naplněný život. Třetí sudička ztratila trpělivost a vstoupila do dialogu dlouhou větou: „A dost!“ Děťátko si pak vyslechlo dvě písně, ukolébavce velmi vzdálené. Posudte sami, že slova „na ořechu uschla větev, uschla větev ořechu,“ zpívaná na melodii „Volha, Volha, mať radnája“ se skutečně ukolébavce nepodobají. Následovalo další odhalení, v pořadí již nejméně padesáté, s malým překvapením. Připojujeme se k mnohačetným zástupům gratulantů a sdělujeme vám tajemství odhalené dodatkové tabulky: „Přestože padlý, dožil se tři čtvrtě století.“

Za zdělance

Draga Zlatníková

Zdařilé nokturno

Dostal jsem za úkol napsat o včerejším nokturnu Jiřího Konvrzka. Vyhledal jsem si tedy předem texty několika jeho písní na internetu – a příliš mě neoslovily. (Pokud si pamatuji, před dvěma lety podobně neudělala díru do světa literární příloha Splav!u s texty Záviše.) Po vyslechnuté hudební produkci názor na tohoto písničkáře koriguji.

V nekonvenčním vystoupení, konaném kvůli bouři v Solnici, se představil multiinstrumentalista užívající různé kytary vlastní výroby, harmoniku a obskurní bubínek. Při interpretaci svých vtipných textů (zvláště oceňuji „Zabili jsme radiátor“) dovedně kombinoval různé hlasové polohy s pozvolna vyluzovanými tóny. Jeho projev ve mně zanechal hluboký dojem – myslím, že Konvrzek se dokonale hodí do svérázného žánru soboteckých nokturn.

Je tedy snad zřejmé, a polemizuji teď s jedním článkem ve včerejším Splav!u, že v našem časopise není nemožné něco nekriticky pochválit. Doufám, že v případě Jiřího Konvrzka taková nekritická pochvala vynikne dvojnásob, protože názor diváků v sále byl, soudě podle jejich reakcí, od mého velmi vzdálený.

František Martínek

Po vzoru potrefené drůbeže...

Recenzent prezentace nakladatelství Modrý stůl bystře pochopil, že šlo o výstup zcela improvizovaný, nemohl být ani jiný. Programem i plakátem zcela utajený nakladatel-samotář P. K. nevěděl úplně přesně, kam jede a proč. Nepochybně by se rád obložil produkcí svého pidinakladatelství, kdyby tušil, že je to možné. Snažila jsem se opakovaně upozornit redakci Splav!u, že mohou situaci napravit rozhovorem se zajímavým autorem, básníkem, novinářem a nakladatelem Petrem Kovaříkem – leč marně. Dokonce i přeúspěšně moderující Alena Nováková mu stačila alespoň zmršit jméno. Myslím, že většina publika utahaná poledním vedrem netušila, kdo že to tam vlastně tak pomalu, tiše a zadumaně hovoří.

Propagovat kamaráda v jeho přítomnosti mi připadá poněkud křečovitě. Zkusila jsem tedy alespoň výčtem tajemných témat kapitol knihy „Literární otazníky“ zaujmout zúčastněné pro knihu samu, potažmo pro autora. Zřejmě marně. Investigativní novináři se nenechali. Pobídku okomentovali, rozhovor neudělali. Zřejmě měli moc práce s bádáním o pomlčce a spojovníku. Nebo zrovna převraceli text.

Anah Ávoknárfok

Omluva

Nezbývá mi než se dodatečně omluvit panu Petru Kovaříkovi (a jeho kamarádce Haně Kofránkové) za neuskutečněný rozhovor. Na vině je především moje zbabělost – výzvu k tomu, abych rozhovor udělal, jsem obdržel SMS zprávou během samotné prezentace a představy, že s nakladatelem hovořím zcela bez přípravy, jsem se poněkud neprofesionálně zalekl. Vlastní důvody, proč mělo být s panem Kovaříkem hovořeno, jsem se dozvěděl až s velkým časovým odstupem.

Obrácením části textu jsem sledoval úplně jinou hromádku sena, Modrého stolu se to vůbec netýkalo. Doufám, že se Petr Kovařík moc neurazil.

Jeřdno Lakjemš

Proč nemám rád Splav!

Aby nedošlo k mýlce – v titulku lžu. Splav! mám rád. Tedy víceméně. Alespoň raději než Malého Bobše. Jenom nám dnes nějak přebyla pravidelná rubrika.

Splav! se mi vkrádá do nocí už týdny před festivalem. „Co letos, dokážeš mě něčím překvapit?“ ptá se. A já čím dál víc vnímám, jak tvorbu Splav!u lemují kompromisy. Mezi hravostí a konformitou. Mezi oceňováním výkonu a oceňováním snahy. Mezi festivalovou revuí a festivalovou kronikou.

Osobně si například myslím, že není úlohou časopisu zmínit v samostatném článku každou položku z programu předchozího dne. Že by se nic nestalo, kdybychom občas něco vynechali – ať už kvůli tomu, že nebylo co říct, nebo kvůli tomu, že nám to z celkového záměru s daným číslem prostě vyplyne. Obsah Splav!u by měl být podepřen vizí, ne šablonou.

Ideální Splav! v mých představách by měl být drzý, nesmlouvavý, odvážný, živelný. Měl by provokovat, inspirovat, měl by nutit k přemýšlení, interpretování.

Hranicí naší autorské bezohlednosti však zůstávají čtenáři. Přestanou-li nás číst, je chyba přirozeně na naší straně. Nejsme-li natolik zruční, abychom si dokázali čtenáře vychovat, je nepatřičné se o to slepě pokoušet. A převychovat vzdělané konzervativní účastníky Šrámkovy Sobotky by vyžadovalo zručnost vpravdě ďábelskou.

Kompromis je tak, jako obvykle, neveselým vítězstvím zdravého rozumu. Jedeme s časopisem po jasně definované trati. Jen občas, aby se cestující nenudili (nebo abychom se nenudili my), trochu zatřese s vagóny. Sem tam tím někomu způsobíme nevolnost, ale na opuštění kolejí to není.

Splav! se mi vkrádá do nocí už týdny před festivalem. „Co letos, dokážeš mě něčím překvapit?“ ptá se. Odpovědět je rok od roku těžší.

Ondřej Šmejkal

Příběh koně

Ve třetí třídě jsme na výtvarce vyráběli lepo-relo – barevné papíry jsme nalepili za sebe do dlouhého pásu, poskládali do harmoniky a kreslili na ně zvířata. Jako správná malá holčička jsem kreslila koně. Nohy měli jako sloupy, hlavu jako obrácený věšák, ale moc mě to bavilo.

Potom jsem byla nemocná, a abych to doma vydržela, obkreslovala jsem si na pauzák obrysy koní vyfotografovaných ve Velké knize o koních. Naučila jsem se tvarovat ladné hlavy a ohnuté nohy. Těšila jsem se, jak ve škole své lepo-relo dokončím v novém, lepším stylu. Opravdu se mi moc povedlo. Když jsem se s ním pak postavila před katedru do fronty na oznámkování, představovala jsem si, jak mě paní učitelka, naše třídní, před celou třídou pochválí.

„Tak příznej se!“

„?“

„No nezapírej, tatínek, nebo maminka?“

„???”

„No kdo ti tam přikreslil tady ty koně?”

„Jo tak... ale vždyť ty jsem přece nakreslila já před chvílí, tady ve třídě!”

„Lhářko! Za pět!”

Domů nedorazila šťastná umělkyně, ale slzavé údolí, které se v náručí rodičů sesypalo docela. Táta mě vyslechl a vyrazil do školy. Paní učitelce navrhl elegantní a jednoduché řešení. Hned na příští hodině mě před všemi vyzve, abych svůj nový typ koně nakreslila na tabuli.

Nedočkala jsem se ani na první, ani na druhé hodině. Teprve na matematice, když už jsem měla dopočítáno a ostatní ještě pracovali, řekla třídní skoro neslyšně: „Tak Tereza nám teda nakreslí toho koně.” A podala mi papír, ať se jako do toho dám. Koukla na výsledek, řekla „Hm, no tak jo,” a to bylo všechno.

Stále si ještě vyčítám, že jsem ani v jednom z obou případů nenašla sílu se jí postavit. Přinejmenším by mi po zbytek času, který jsem na té základce strávila, spolužáci nenařadili do lhářek a podvodnic.

Tereza Botlíková

Těm neposedným

V poslední době se nám na festivalu rozmohl jeden nešvar, na nějž bych rád – slušná výchova mi nedá pomlčet – zareagoval.

Pravidelný divák jakékoliv produkce (jedná-li se o přednášky, komorní nokturna či divadelní představení) si jistě mohl povšimnout zbrklých úprků některých svých spolusedících. Dokáží pochopit, že sem tam někdo usne: pokud dotyčný nechrápe příliš hlasitě, blažený výraz snění vsedě ve mně – vzhledem k náročnosti programu i letošnímu pro festival neobvykle slunečnému, dosti vyčerpávajícímu počasí – vyvolává spíše porozumění. Jistě bych lhal, kdybych tvrdil, že jsem se několikrát sám nepřistihl, kterak během některého z kulturních programů začnu klimbat.

Co mi vadí a jistým způsobem mě i uráží, je však věc zcela jiná. Netaktně odejít v průběhu akce se nesluší. Každý z nás má k dispozici dostatečné množství informací o tom kterém programu – pokud dopředu ví, že se nejedná o jeho šálek čaje (na což má každý nárok), nechť se mu vyhne. Prostá logika. Vystupujícím je to totiž většinou, taktéž logicky, značně nepříjemné. Když už výstup zklame divákovu očekávání, prosím ho o strpení – vždy existuje možnost, jak odejít slušně a nepozorovaně. A jestliže již člověk vydrží do aplausu, pár minut navíc ho taky nezabije. Chvilí nečůrat se dá také vydržet. O hlasitých komentářích či zvonění mobilních telefonů snad více netřeba se vyjadřovat: pokud se sami necítíte trapně, pak vězte, že mně je trapně za vás.

Nejsem zde od toho, abych kohokoliv vychovával – dovoluji si tímto pouze apelovat na vaši (víte, o kom mluvím) ohleduplnost vůči ostatním, aktérům především. Každému slušnému diváku bych se zároveň za tento příspěvek, pro něj jistě zbytečný, rád omluvil. Bohužel jsem však považoval za nezbytné alespoň touto formou upozornit, že s na-

ším publikem možná není všechno úplně v pořádku. Děkuji za pochopení.

P. S.: Toto rozhořčení je samozřejmě věnováno akcím organizovaným pod střechou, korzování po zahradě je pochopitelné, v jistých případech i nevyhnutelné.

Jakub Novosad

„Utajená“ dětská dílna

Rozhovor s Ladou Blažejovou a Milenou Matějčkovou

Když jsem se včera k poledni prchala ukrýt před horkem do stínu zahrady, udivily mě podivné zvuky, které se odtamtud ozývaly. Odvážila jsem se vstoupit a rázem jsem se ocitla na středověkém rytířském souboji. Na jevišti bojovali o srdce jedné ze sličných dvorních dam dva více či méně udatní rytíři... a z prvních řad hlediště všemu velely lektorky dětské dílny Lada Blažejová a Milena Matějčková s odborným asistentem Lukášem Klečalem. Po konci zkoušky na páteční divadlo jsem tedy hořce zalitovala, že v době premiéry už budu na Sobotce jen ve vzpomínkách, a alespoň jsem využila volnou chvíli, abych lektorky trochu vyzpovídala.

Nechaly jste se při výběru tématu letošní dětské dílny inspirovat některou z místních pověstí?

Místní pověsti rytířskou tematikou příliš neoplývají, takže děj je smyšlený, ale hlavní postavy jsou pojmenovány podle rodů, které v okolí skutečně žily. Vždycky hledáme téma, které bude nosné pro představení a zároveň poskytne dostatek námětů pro aktivity v dílně.

Můžete mi prozradit, jak se dětská dílna vyvíjí v průběhu týdne?

To je každý rok stejné: v pondělí se dětská dílna sejde poprvé a děti motivujeme pomocí spousty her, které se vážou k tématu. Letos jsme měli zpestření, odrostlé děti z kroužku dramatické výchovy nám sehrály úvodní scénku, v níž se setkali Jan z Wartenbergu a Anna Kateřina Draslovicová. Na základě této scénky pak děti měly ve skupinkách vymyslet, jak bude příběh pokračovat. Zajímavé je, že letošní příběh je inspirován skupinkou těch nejmenších dětí. V úterý se pak začne rozehrávat to, co si děti předchozí den vymyslely. Ve středu opět zkusíme hrát jednotlivé scény, trochu jinak – třeba v jiných skupinkách. Ve středu odpoledne se zděsíme, jak málu času nám zbývá, no a pak zajdeme na kafe a u toho vymýšlíme scénář. Předtím se ale snažíme motivovat děti k tomu, aby si vymyslely co největší část příběhu samy. To abychom měli dostatečnou inspiraci. Teprve ve čtvrtek rozdáme dětem scénář a začneme zkoušet. V pátek dopoledne se také ještě zkouší a večer je premiéra. Představení hrajeme ještě v sobotu dopoledne pro rodiče.

Na nacvičení celého představení tak máte strašně málo času. Není to stresující? Mají děti trému?

Trému mají, ale to k divadlu asi patří. Problém je spíš v tom, že je pro ně dost těžké naučit se během dvou dnů text. Naštěstí máme v dílně pestré věkové složení dětí,

takže ti starší si většinou text pamatují a ty menší se jich chytanou. My zase fungujeme jako hlavní „ukazovači“ i nápo-
věda.

Změnil se nějak od minulého roku počet místních a mi- mosoboteckých dětí?

Je to podobné jako vloni – děti, které přijely na festival s rodiči, jsou v dílně jen tři. Po Sobotce jich přitom pobíhá mnohem víc. Myslíme si, že někteří účastníci o možnosti po-
slat svou ratolest do dětské dílny prostě nevědí, což je velká škoda. Také je ale samozřejmě možné, že ne všechny děti divadlo láká.

Už se vám stalo, že by dětská dílna někoho z účastníků nebavila?

To ne, sem už přicházejí děti, kteří mají divadlo rády a hrát je baví. Jednou se nám ale stalo, že se nám vzbouřily a odmítaly vystoupit na závěrečném představení, ale dílna je bavila, jen pak nechtěly hrát.

Kolik dětí se letos přihlásilo? Vyhovuje vám pracovat s ta- kovým počtem?

Počet nám vyhovuje, ale problém je v tom, že by všichni chtěli hrát hlavní roli a to samozřejmě nejde. Také není moc času na to, abychom vymyslely kompars tak, aby se i v něm prosadilo víc dětí. Velký počet herců má ale zase tu výhodu, že se děti naučí spolupracovat.

Ve včerejší literární příloze jsme otiskly básničky, které vymýšlely děti v rámci dílny. Závěrečnou písničku, kterou jsem právě slyšela, také složily ony, nebo jste ji odněkud převzaly?

Tu jsme vymyslely my dvě, nad šálkem kávy v úterý v al-
tánku na zahradě u Lady.

Ve Splav!u máme letos pravidelnou rubriku „Proč nemám rád...“, ve které se redaktori a přátelé Splav!u svěřují se svými negativními zkušenostmi s dětskou četbou. Máte podobný zážitek? Které knížky jste naopak četly rády?

Milena: Dost depresivní mi přišly některé Andersenovy pohádky, například Děvčátko se sirkami, kde hlavní hrdinka nakonec umrzne. Naopak jsem měla moc ráda Pipi Dlouhou Punčochu, Lovce Mamutů a Vlaštovky a Robinsony od Ran-
soma.

Lada: Neměla jsem ráda knížku Kvak a Žbluňk jsou kama-
rádi. Naopak jsem milovala Tři mušketýry, které jsem četla několikrát.

Na závěr minirozhovoru místo pro reklamu – jak byste pár slovy nalákaly účastníky festivalu na představení dětské dílny?

Poslyšte, dámy, dámy a pánové,
příběh, který se stal.

Kdo neviděl představení dětských dílen,
později vždy velmi litoval.

Za příjemné popovídání děkuje

Kateřina Pínová

Ve jménu plného porozumění

Rozhovor s prof. PhDr. Alenou Macurovou, CSc.

Zabýváte se především jazykovědnou stylistikou a češtinou v komunikaci neslyšících. Na první pohled se jedná o dvě velmi vzdálené oblasti, spojnicí lze však hledat v široké problematice, kterou je komunikace. Dalo by se říci, že vaším vědeckým zájmem je komunikace a komunikování ve svých nejrozličnějších formách?

Zhruba ano, řekla bych. Ale, samozřejmě, zajímá-li člověka komunikace, zajímá ho nutně jazyk, i když je jasné, že vedle jazyka nám dneska ke komunikaci slouží taky jiné prostředky. Právě to „jiné“ se v současné době využívá čím dál víc. Já patřím ke generaci, pro kterou je komunikace svázána hlavně se slovem (a s textem), případně s dalšími prostředky, které komunikaci provázejí jaksi tradičně – třeba, pokud jde o komunikaci mluvenou, s mimikou nebo gesty. V dnešním světě je ale tenhle náhled už trochu mimo, protože se v komunikaci stále víc prosazuje, když to řeknu zkratkovitě, „obraz“ – a slovo nebo text se s obrazem často propojují tak, že je mnohdy vůbec nelze nějak zřetelně vydělit. Je potom namístě otázka, jak takové nové, komplexní texty umíme nebo neumíme interpretovat. Nemyslím si, že bych byla dost kompetentní ve věci interpretace „obrazu“, a tak ve svém zájmu o komunikaci zůstávám v oblasti tradiční, hlavně v oblasti komunikace přirozeným jazykem – ať je to čeština, nebo český znakový jazyk, tedy jazyk, kterým se dorozumívají čeští neslyšící. A v obou případech mě při tom nejvíc zajímá to, jak se komunikují významy, jak my, lidé, rozumíme textům, jak si rozumíme – anebo nerozumíme – navzájem, jaké problémy při komunikaci vznikají nebo můžou vzniknout. Asi hlavně proto jsem se začala zajímat o český znakový jazyk, v němž významy nejsou nesený zvukem, ale tvarem, pozicí, pohybem. A taky o svět, v němž tenhle jazyk funguje.

Vaše přednáška se, soudě podle názvu, věnuje vhodnosti dětské literatury pro její čtenáře. Jaké vlastnosti by podle vás měla mít literatura pro děti? Je pro vás v tomto směru primární jazykové ztvárnění textu?

Možná je ten název („Jen ať čtou! – Cokoliv?“) trochu zavádějící. Ale vlastně ne úplně, protože se opravdu chci zamyslet nad tím, jaké texty v dětství číst a zda číst všechno, co nám knižní trh nabízí. Nechci se přitom zabývat nejrozličnějšími importovanými příšernostmi, ale českou „klasickou“ literaturou pro děti – pohádkami Boženy Němcové, ještě přesněji tím, co se z nich dneska stalo nebo co z nich zbylo. Chtěla bych ukázat, jak se z nich odtesává to, co je původní, jak se novodobí úpravci přizpůsobují dnešnímu dětskému čtenáři – nebo možná jen svým představám o něm – a jak se při tom zaštiťují hlavně potřebou tzv. „plného porozumění“. S texty zacházejí různými způsoby, podle mého názoru ne úplně slušnými. Snad bych tady zmínila aspoň dva. První je dost nápadný: z jazyka původního textu se odstraní všechno, co by snad pro současného dětského čtenáře mohlo být nějak „cizí“, a on by tedy, chudák, nerozuměl. A tak se třeba namísto neboť použije protože, namísto nyní čtete teď, zlatky se nahradí penězi a pění kohoutů – to je můj oblíbený příklad – kokrháním.

Druhý způsob onoho tzv. přizpůsobování starších textů dnešnímu dětskému čtenáři jde ještě dál, nad prostředky jazykové, zasahuje do textu jako celku. Tady je asi nejnápadnější to, jak úpravce textu dětskému čtenáři všechno pěkně dovysvětlí, protože se zřejmě soudí, že děti jsou přituplé a že by se při čtení neměly nijak zvlášť namáhat. Tak třeba u Němcové, v kritickém vydání jejích pohádek, stojí: „Nejdříve hodila jablko Zdoběna; kotálelo se, kotálelo, a zrovna k nohoun němého.“ A v jedné z úprav (z r. 1995): „Nejdřív hodila Zdoběnka. Jablko dopadlo a kutálelo se přímo k Bajajovým nohám.“ Úpravce asi předpokládá, že dítě nedokáže ze své znalosti světa vysoudit, že aby se jablko kutálelo, musí napřed spadnout na zem, a také si z textu neumí vyvodit, že němý rovná se Bajaja. A takových a podobných „úprav“ jsou stovky, ne-li tisíce – a to jsem sledovala jen jedenáct námtkou vybraných vydání.

K vaší otázce, a je pěkně těžká, jaké vlastnosti by podle mého názoru měla mít literatura pro děti, se v přednášce vyslovím taky, i když vlastně jen nepřímo, a určitě pojmenuji jen zlomek celé problematiky. Co bych pokládala za nejpodstatnější? Asi to, že ani v literatuře pro děti nemusí být všechno dáno explicitně, že i literární text pro děti musí být otevřen čtenářově aktivitě, že musí být udělán tak, aby „potřeboval“ – a v případě pohádek je to dost důležité – jeho fantazii. Nebo jinak – i literatura pro děti by měla vždycky nějak přesáhnout čtenářův recepční horizont, měla by jít vždycky kousíček výš nad to, co je pro čtenáře samozřejmé. To se nepochybně týká i jazyka. Při čtení pohádek B. Němcové přece nejde o to, aby dítě hned v první okamžik čtení rozumělo každému jednotlivému slovu. Jde taky o to, že mimo jiné právě těmihle pohádkami – a jejich jazykem – vrůstá člověk do české kultury, do českého světa, právě i pohádky zprostředkovávají dítěti naši společnou paměť. Moc z těchto funkcí pohádek dneska věru nezbyvá... Jako by pro nás bylo porozumění jednotlivým slovům důležitější než porozumění našim kořenům, naší minulosti.

Takové úpravy textů mají své paradoxní důsledky. V nedávné době o tom psal v časopisu Český jazyk a literatura Jiří Kostečka. Podle jeho zjištění studenti gymnázia nerozumí mimo jiné výrazům zapovědět, zakabonit se nebo zesínat. Bodejť by rozuměli, když třeba v pohádkách Němcové jsme, zřejmě abychom došli kýženého „plného porozumění“, tyhle výrazy nahradili „srozumitelnějšími“, totiž výrazy zakázat, zamračit se a zblednout.

Trošku – samozřejmě jen v jednom ohledu – mně ta situace připomíná pokárání, kterých se dostávalo Březinovi, když se o něm psalo, že „i nádherné Březinovy básně jsou zhyžděny četnými náladovými slovy cizími“, a byla kladena otázka, proč básník třeba ve verši „Hrou třpytných konstellac se nebes krása stkvěla“ nenahradil spojení hrou třpytných konstellac spojením hrou třpytných souhvězdí, když přece mohl. Přesně v tomto duchu pracují úpravci pohádek B. Němcové – nahrazují, vypouštějí, přidávají... asi proto, aby to „zhyžděné“, zhyžděné minulostí, napravili. Jednou napravují pod praporem onoho „plného porozumění“, jindy zase proto, že zřejmě věří kdysi publikovanému názoru, že jazyk literatury 19. století může negativně ovlivnit aktivní žákovské vyjadřování (a žáci by nedejbože ve svých slohových pracích mohli použít třeba nějaký ten zastaralý výraz). Ještě jindy se úpravy zaštiťují přesvědčením, že četba

musí děti vést k ovládnutí dnešní spisovné normy. Výsledky všeho toho upravování jsou ale zhusta dost zoufalé a k pláči (psal o tom nedávno v Lidových novinách Jaroslav Provazník).

Kdybych tedy měla shrnout: myslím si, že dobrá dětská literatura by měla dítě vždycky nějak přesahovat, i jazykově, otvírat mu nové, pro něj zatím neznámé horizonty, měla by ho nutit ptát se, odpovídat si, vstupovat s textem – a s kulturou, do níž je text vpojen – do dialogu. Protože jen texty s takovými vlastnostmi mohou vést ke kritickému čtení, ke schopnosti přemýšlet a domýšlet, do textu dovozovat to, co v něm není servírováno na talíři, zapojovat fantazii, ke schopnosti dotvářet nebo i tvořit smysl. Ostatně jen takové texty a jen „namáhavé“ čtení umožní dítěti, aby dokázalo čelit nejrozumnějším manipulacím, kterým bývá člověk vystaven prostřednictvím textů různého druhu, literárních asi až v poslední řadě.

Letošní ročník Šrámkovy Sobotky akcentuje dětskou literaturu a dětského čtenáře. Co ale „dětský pisatel“? V české lingvistice se často mluví o tom, že se příliš mnoho času ve škole věnuje gramatice a pravopisu a že na výuku slohu nezbyvá místo. Jak se k této otázce stavíte vy? Věnuje se slohu dostatek času a využívá se tento čas účelně?

Na tuhle otázku odpovědět neumím, hlavně proto, že jsem češtinu nikdy na žádné základní ani střední škole neučila, zkušenosti tedy nemám žádné. Moje názory v té věci by byly jen opakováním toho, co jsem někde vyčetla – tak se nezlobte...

Kdybyste měla uvést tři díla dětské literatury, kterých si nejvíc vážíte, která by to byla a proč?

Zase ne úplně lehká otázka. Výběrově, jen úplně stručně – a z různých perspektiv: Hrubínovo Říkejte si se mnou – a vlastně i celý Špalíček – hlavně jako odkaz na mé dětské čtenářství. Fryntovy Písničky bez muziky, ty zase kvůli tomu, co se tam dělá s jazykem a co v nich jazyk „dělá“. A Carrollovy „Alenky“ – protože to jsou knížky, které člověk může číst znova a znova a pořád v nich nacházet nějaké nové kousky smyslu, takové, které mu při dřívějších čteních unikly. A jestli můžu něco navíc, tak samozřejmě klasické české pohádky, nejen B. Němcové. V žádném případě ale ne ty placaté, přepravované.

Za rozhovor děkuje

Jan Chromý

Pozvánka na závěrečný koncert

Srdečně vás zveme na hudební odpoledne, kterým bude letošní festival symbolicky zakončen.

Jako první vystoupí duo Dorota Barová (violoncello, zpěv) – Marcel Bárta (saxofony).

Dorota Barová tvoří polovinu violoncellového dua Tara Fuki, Marcel Bárta je členem Vertigo Quintetu. Jako druhá vystoupí jičínská skupina Střechy legality, založená v roce 1999 a hrající ve složení kytara, baskytara, bicí, klarinet.

Koncert se bude konat v sobotu 5. července od 17.00 na zahradě Šrámkova domu.

PROGRAM NA ZÍTŘEK

10.00 zahrada Šrámkova domu

Dětská dílna

11.00 Městské divadlo

Medvídek PÚ nebo tak nějak

Divadelní soubor Čmukaři

Vstupné 30 Kč

17.00 zahrada Šrámkova domu

Dorota Barová + Marcel Bárta

Střechy legality

Závěrečný koncert

Sivý čtverák

„Zdalipak víte, milé děti, proč je dobrman zván obrozenec-kým psem?“ otázal se jednoho dne dědeček.

Děti se zamyslely, jakou kudrlinku jim zase dědeček chce napálit do rozumku.

„Je to přeci kříženec mezi Dobrovským a Jungmannem!“ rozjasnila se dědečkova tvář.

A Ladík se smál, až se za břicho popadal.

2008 / J. Janatka / Sobotka

SPLAV! – Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník

Vychází v Sobotce během konání 52. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka, od 28. 6. do 5. 7. 2008. Cena 10 Kč.

Vydává občanské sdružení SPLAV!, Milady Horákové 123, 160 00 Praha 6, IČ 266 74 122, DIČ CZ26674122.

Evidenční číslo MK ČR E 15812.

Redakce: Tereza BOTLÍKOVÁ, Adam BROŽÍK, Milena FRIDMANOVÁ, Jan CHROMÝ, František MARTÍNEK, Jana MELKOVÁ, Jakub NOVOSAD, Radek OCELÁK, Jan ONDEREK, Nelly PELC-VOSTRÁ, Kateřina PÍNOVÁ, Vít PROKOPIUS, Alena SKÁLOVÁ, Ondřej ŠMEJKAL, Kateřina VESELOVSKÁ.

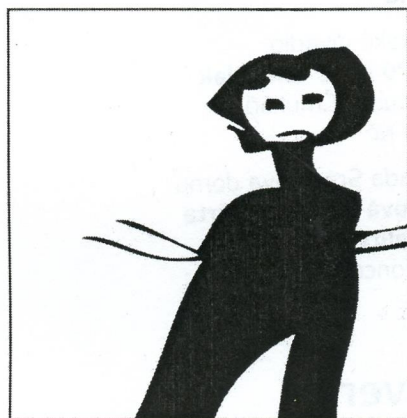
Externí spolupracovníci: Terka LUKEŠOVÁ, Anča RAUSCHOVÁ.

Vychází za přispění Studentského fondu FF UK a Královéhradeckého kraje.

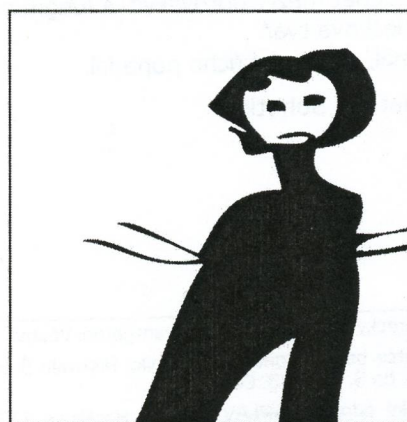
<http://www.splav.cz>, <http://casopis.splav.cz>

Vstoupila jsem do odborů ve Spolku přátel žehu.

Když jsme jim pak přednesli naše požadavky...

... stáli tam jak spolek přátel Lotovy ženy.